

Listen Respectfully, Work Collaboratively

Türkiye Ermenistan Taş İşçiliği Projesi

Türkiye ve Ermenistan arasındaki ilişkilerin normalleşmesi yönünde son yıllarda her ne kadar resmi çabalar sarfedilmiş olsa bile, iki ülke arasındaki gerilim neredeyse yüzyıldan beri devam etmektedir. 2009 yılında Ankara ve Erivan tarafından imzalanan protokollerin hayata geçirilmesinin başarısızlıkla sonuçlanması, uzlaşma arayışının daha sağlam zeminler üzerinde inşa edilmesi; bireyler ve iki toplum arasında geliştirilecek işbirliklerine dayandırılması gerekliliğine bir kez daha işaret etmiştir. HasNa, Türkiyeli ve Ermenistanlı taş ustalarının, restorasyon ve turizm sektörü temsilcilerinin ortak kültürel miras varlıklarını değerlendirerek ve birbirleriyle tecrübelerini paylaşarak uzlaşma sürecine katkıda bulunmalarını teşvik etmeyi ve bu sayede ilişkilerin normalleşmesi sürecine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Devam etmekte olan pek çok anlaşmazlığa rağmen özellikle Türkiye - Ermenistan sınırında yaşayan Kars ve Gümrü sakinleri arasında pek çok benzerlik ve ortak bir kültürel miras bulunmaktadır. Bu birleştirici mirasın en güçlü öncülerinden bir tanesi de geçmişteki ortak yaşamın en görünür ve somut temsili olan binaların korunması için çalışan taş ustalarıdır. Taş ustaları aynı zamanda usta-çırak ilişkisi içerisinde yetiştikleri ve yıllardan beri devam etmekte olan bir zanaatın temsilcileri oldukları için kendi toplumları içerisinde saygın bir yere sahiptirler ve üzerinde barışın inşa edilebileceği sağlam temeller oluşturma potansiyelleri vardır.

İstanbul ve Erivan arasında karşılıklı uçak seferlere ve iki ülke arasındaki ticaret hacminin gayri resmi rakamlara göre yıllık 250 milyon dolar olmasına karşın Kars ve Gümrü arasındaki sınır halen kapalıdır. Dolayısıyla bu bölgede yaşayan insanlar iki ülke arasındaki siyasi anlaşmazlıktan daha fazla zarar görmektedirler. Her iki şehir de kendi ülkeleri içerisinde işsizliğin daha yüksek oranlarda görüldüğü yoksul ve az gelişmiş bölgelerdir.

Bu iki sınır şehri de bölgedeki Rus egemenliği sırasında aşağı yukarı aynı dönemlerde iskan edilmiş ve her ikisinde de hem yerel, hem uluslararası, hem de sınır ötesi turizm faaliyetleri açısından cezbedici olabilecek Baltik mimari stiline en güzel örneği olan binalar mevcuttur. Bununla birlikte, bu binaların korunması için gereken taş işçiliği becerisi özellikle Türkiye tarafında ciddi oranda azalmıştır. Ermenistan tarafında ise bu geleneksel bilgi göreceli olarak daha iyi durumda olmasına rağmen Ermenistan tarafındaki taş ustalarının da Türkiye’de kullanılan gelişmiş restorasyon ve inşaat teknolojilerine erişmeleri pek mümkün olmamıştır. Türkiyeli ve Ermenistanlı taş ustaları bu benzersiz yapıların korunması ve onarılmasında gereken el becerisinin artırılması için işbirliği yaparlarken, aynı zamanda bu binaların kültür turizmine kazandırılmasında da önemli katkılar sunacaklardır. Bölgedeki turizm potansiyeli hem Kars hem de Gümrü’de turizmden elde edilen gelirin artmasına vesile olacak ve aynı zamanda iki toplum arasındaki anlayış ve hoş görünüm de gelişmesine yardımcı olacaktır. Bu program, iki taraftan da taş ustalarını, restorasyon ve turizm sektörü temsilcilerini ve konuyla ilgili sivil toplum ve kamu kuruluşu yetkililerini bir araya getirmeyi hedeflemektedir

AMAÇLAR

- Kars ve civarındaki taş ustalarının bilgi ve el becerilerini arttırmak ve Gümrü’deki taş ustalarını da inşaat ve restorasyon sektöründe kullanılan gelişmiş teknoloji ve uygulamalarla tanıştırmak.
- Kars ve Gümrü’deki yerel ekonomik şartların iyileşmesine katkıda bulunmak. 1) Restorasyon sektörüne yeni yatırımcıların dikkatini çekmek. 2) Taş ustalarını, iş adamlarını ve yerel kanaat önderlerini bir araya getirmek. 3) Kültür turizmi sektörünün gelişmesini desteklemek.
- Türkiye ve Ermenistan’lı taş ustaları tarafından ortaklaşa gerçekleştirilecek restorasyon uygulamaları vasıtasıyla ortak kültürel mirasın korunması için farkındalık oluşturmak.
- Türkiye ve Ermenistan’daki özel sektör temsilcileri arasında toplumsal uzlaşmanın sağlanmasına katkıda bulunacak başarılı ve örnek bir iletişim sağlanmasına yardımcı olmak.

FAALİYETLER

- Proje ortakları taş ustaları, restorasyon firması, turizm ve konuyla ilgili sivil toplum ve kamu sektörü temsilcilerinden oluşacak ve her bir şehirden 7 kişi olacak şekilde 14 katılımcıyı belirlemeleri.
- Washington DC’ye gerçekleştirilecek olan çalışma ziyareti. (Ziyaret kapsamında itilaf çözümleri ve iletişim becerileri temel eğitimi alınması, ortak eylem planı hazırlanması, Washington DC’deki restorasyon ve başarılı kültür turizmi uygulamalarının yerinde görülmesi ve sektör temsilcileriyle bir araya gelinmesi).
- Gümrü’de yapılacak olan taş ustaları eğitici eğitimi. (Taş ustalarına yönelik uygulamalı eğitim yapılacak ve restorasyonu tamamlanmış alanlar ziyaret edilecek).
- Kars’ta yapılacak olan bölgesel bir atölye çalışması. (Bu kapsamda her iki ülkeden mimari koruma politikaları konusunda çalışan uzmanlar, özel sektör temsilcileri, yerel kanaat önderlerini ve turizm sektöründen temsilciler bir araya gelecektir).
- Türkçe ve Ermenice olmak üzere iki dilde bir yayın hazırlamak. (Somut kültürel miras varlıklarının korunmasına yönelik kamu oyunun bilincinin artmasına yardımcı olmak ve evlerini onarmak isteyen insanların teknik ve finansal destek almak için nerelere başvurabileceklerini anlatmak).

ÇIKTILAR

- Türkiyeli ve Ermenistan'lı taş ustalarının birbirleriyle bilgi ve teknik beceri paylaşarak işbirliği yapabilecekleri bir iletişim ağı oluşturmak.
- Türkiye Ermenistan arasındaki ortak kültürel miras varlıklarının korunması, bölgesel işbirliğinin ve sosyal anlayışın geliştirilmesi için ortak bir eylem planı hazırlanmak.
- Sınır bölgesinde yapılan restorasyon uygulamalarının kalitesini ve taş işçiliği becerisini iyileştirmek ve bu işbirliğini görünür kılmak.
- Yerel ve sınır ötesi turizm faaliyetleri sayesinde yerel ekonomiyi güçlendirmek.

ORTAKLAR

- **Kent Araştırmaları Merkezi – (CRC)** Gümrü'de yerleşik olan bu kuruluş kültürel miras varlıklarının korunması ve kayıt altına alınması için toplum tabanlı faaliyetler gerçekleştirmektedir.
- **Kafkas Kültür** Kars'ta kurulmuş olan bir sivil toplum kuruluşudur. Toplumsal barış ve refahın sağlanması yönünde yaptığı çalışmaların yanı sıra mimarlık kültürü konusunda da faaliyetler yürütmektedir.